

MIRELA ONIGA

DE LA OPȚIONAL LA NECESITATE

**Metode pedagogice
de cercetare și cunoaștere a limbii române**

Postfață: **Adina Ungur**

Ediția a II-a

LIMES

2022

CUPRINS

Cuvântul autorului.....	5
-------------------------	---

Capitolul I. MODALITĂȚI SPECIFICE DE DEZVOLTARE A

NOȚIUNILOR DE SINTAXĂ	7
-----------------------------	---

1. Introducere	7
----------------------	---

2. Metode și strategii didactice utilizate cu scopul îmbogățirii noțiunilor de sintaxă	9
---	---

3. Strategii interactive în dezvoltarea noțiunilor de sintaxă.....	17
--	----

4. Forme și modalități de evaluare la nivelul sintaxei	28
--	----

5. Textul literar – baza lingvistică pentru dezvoltarea noțiunilor de sintaxă	35
--	----

Capitolul II. STUDIUL DE CERCETARE PRIVIND ROLUL ȘI

IMPORTANȚA ATRIBUTULUI CIRCUMSTANȚIAL ȘI A

ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR ÎN

DEZVOLTAREA CUNOȘTINȚELOR DE SINTAXĂ ÎN CAZUL

ELEVILOR.....	39
---------------	----

1. Ipotezele de lucru.....	39
2. Cercetare vs. experiment	44
3. Rezultatele cercetării – faza comparativă	55
 Capitolul III. CONCLUZII.....	 61
 ANEXE	 65
Anexa 1. TEST DE EVALUARE PREDICTIVĂ.....	65
Anexa 2. TEST DE EVALUARE FORMATIVĂ	69
Anexa 3. TEST DE EVALUARE SUMATIVĂ	73
Anexa 4. FIȘĂ DE LUCRU.....	78
Anexa 5. FIȘĂ DE LUCRU.....	79
Anexa 6. PROIECT DE LECȚIE	80
 Postfață	 88
 BIBLIOGRAFIE.....	 92

MODALITĂȚI SPECIFICE DE DEZVOLTARE A NOȚIUNILOR DE SINTAXĂ

1. Introducere

Un loc aparte și de o deosebită importanță îl ocupă în universul procesului de învățământ, predarea și învățarea limbii și literaturii române. Pornind de la sensul mai general al termenului numit *educație*, cu semnificația verbului *a educa*, ce semnifică: *a adapta individul la mediul școlar ambient*,¹ ne putem referi la acea experiență metodică bogată pe care ar trebui să o dețină fiecare cadru didactic. Această experiență, după cum se afirmă și în lucrările de specialitate, *trebuie însă permanent decantată și pusă în acord cu cerințele instruirii moderne, restructurată în funcție de experiențele cercetării psihopedagogice, revalorificată, în raport cu finalitățile învățământului românesc de azi*.²

¹ Piaget, 1972: 356

² Bărboi, Ionescu, Lăzărescu, Creț, 1983: 17

Dacă restrângem aria semantică și vorbim despre metodică limbii și literaturii române, aceasta are ca scop activitatea de asimilare a noțiunilor transmise de către profesori, elevilor. De altfel, după cum afirmă și profesorul metodist Ioan Derșidan: *Metodica predării limbii și literaturii române este o disciplină pedagogică (...), aceasta contribuie la realizarea obiectivelor pedagogice cuprinse în programa de învățământ și la utilizarea diferențiată, pe clase, a conținuturilor specialității.*³

În ceea ce privește procesul de însușire a noțiunilor gramaticale, atât cele morfologice, cât și cele sintactice, acesta este unul materializat în timp și prin muncă. Numai prin studiu, prin exercițiu, prin repetare, procesul acumulării cunoștințelor poate avea o finalitate ce servește scopului principal al elevului: asimilarea cunoștințelor. Aceasta are loc etapizat, de la un an de studiu la altul, de la un ciclu de învățământ la altul. Odată cu înaintarea în procesul de învățământ, elevii își îmbogățesc bagajul de cunoștințe, modalitatea de a raționa, de a gândi și de a avea o opinie

³ Derșidan, 2003: 12

asupra problemelor specifice domeniului abordat. Rolul gramaticii în dezvoltarea gândirii elevilor este unul fundamental, de aceea și în ciclul gimnazial, programa școlară conține mai multe conținuturi ce vizează aspectul limbii române mai mult decât cel al literaturii române. În acest sens, Nicolae Eftimie afirma: *În lecțiile de gramatică, gândirea elevilor se dezvoltă în cadrul abstractizărilor și generalizărilor, în care legăturile necesare cu practica vorbirii se fac prin intermediul exercițiilor și a muncii independente.*⁴

2. Metode și strategii didactice utilizate cu scopul îmbogățirii noțiunilor de sintaxă

O strategie didactică este un concept ce ține de metodică prin care se poate realiza un scop, se pot atinge anumite obiective prestabilite. De fapt, o strategie didactică include mai multe metode și materiale de învățământ prin

⁴ Eftimie, 2001: 45

care se pot realiza obiectivele operaționale propuse. În urma stabilirii obiectivelor se poate elabora strategia didactică. Pașii în elaborarea unei strategii didactice pot fi: *alegerea metodelor de învățământ, alegerea materialelor și mijloacelor didactice, combinarea metodelor, materialelor și mijloacelor, în așa fel încât să permită realizarea obiectivelor, imaginarea scenariului didactic*.⁵

În cadrul strategiei didactice, așa cum aminteam mai sus, există o serie de metode de predare (învățare). **Metoda** constituie de fapt, calea cea mai accesibilă de explicare și de receptare a mesajului de către elevi. Cu alte cuvinte, metoda este un procedeu de predare al profesorului în cadrul unei lecții sau e o posibilitate de înțelegere a acțiunilor transmise în cazul elevului.

Metodele fundamentale ce sunt întrebuințate în procesul de învățământ, în special în însușirea de cunoștințe a noțiunilor de sintaxă sunt: *conversația, analiza gramaticală, brainstormingul, descoperirea / învățarea prin descoperire, problematizarea, demonstrația, exercițiul, jocul didactic*.

⁵ Corniță 1993: 67

Conversația este o metodă didactică ce se bazează pe comunicarea orală prin folosirea întrebărilor și a răspunsurilor. Aceasta se împarte în două tipuri principale: *conversația euristică* și cea *catehetică*.

Conversația euristică, numită și socratică, are la bază un lanț de întrebări care trebuie să ducă la un răspuns din partea elevului, răspuns pe care profesorul îl dorește, îl așteaptă. Această metodă dezvoltă gândirea elevului, care din aproape în aproape, cu pași mărunți trebuie să găsească răspunsul așteptat.

În ceea ce privește însușirea noțiunilor de sintaxă, profesorul poate folosi conversația **euristică**, urmărind să găsească de pildă, definiția atributului circumstanțial: *Ce determină atributul circumstanțial? (Care sunt regenții atributului circumstanțial?); Care este topica atributului circumstanțial?; Precizați punctuația atributului circumstanțial.*

Celălalt tip de conversație este cea **catehetică** (*examinatoare*), aceasta constată nivelul cunoștințelor pe care le deține elevul într-un anumit moment.

Analiza gramaticală este o metodă foarte des utilizată pentru însușirea noțiunilor gramaticale. Aceasta este: *o operație de identificare a unității relațiilor dintr-o secvență de expresie*.⁶ Acest tip de metodă are o contribuție deosebită la fixarea și însușirea cunoștințelor gramaticale, se regăsește sub forma exercițiilor. În cadrul acestui tip de metodă sunt incluse două categorii de analize: sintactică și morfologică iar în funcție de complexitatea acesteia, mai poate fi parțială sau integrală. Referitor la tema lucrării, analiza gramaticală a fost folosită integral pentru susținerea subiectului ales.

Brainstormingul, metodă a cărei denumire provine din limba engleză cu traducere mot-a-mot, *furtună în creier* (*brain*= creier, *storming*= furtună), altfel tradus: ***furtună de idei*** și *constă în formularea mai multor întrebări succesive menite să faciliteze efervescența gândirii elevilor și emiterea spontană a răspunsurilor*.⁷ Este o altă metodă care se folosește în predarea cunoștințelor de limba și literatura română, în special a celor de însușire a noțiunilor de sintaxă.

⁶ Goia 2001: 128

⁷ *Ibidem*: 126